

CYMRU WLEDIG

LPIP

RURAL WALES

Cymru Wledig LPIP Rural Wales

**Annual
Report
2025**

**Adroddiad
Blynyddol
2025**

Welcome

Professor Michael Woods
Cymru Wledig LPIP Rural
Wales Director

It's been a busy first year for Cymru Wledig LPIP Rural Wales since our launch at the Senedd in July 2024. Our initial policy-focused research projects have investigated how people in Rural Wales think about 'growth' in the economy and examined the role of women in farm diversification. Both have produced interesting findings and recommendations for regional and rural development policy.

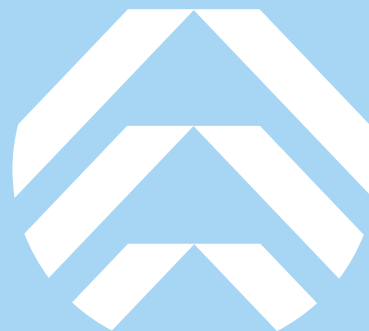
Further policy-focused studies are underway on grassroots cultural activities and Welsh language policy; connecting food and wellbeing in rural communities; and achieving multiple benefits from Net Zero initiatives. We've also generated new insights into community resilience through a survey of Town and Community Councils.

The first round of Community-led Action Research projects are hard at work on locally-defined topics from community transport to swifts, with our team supporting community researchers as academic mentors. A second round of projects will start in the autumn, selected through an open competition.

When this report comes out, we'll be in the middle of workshops for our Innovation Labs, bringing together participants from different sectors to identify innovative ideas to unlock change in advancing a wellbeing economy in Rural Wales. You can read more about these activities in this report.

Our responsive and solution-oriented way of working depends on dialogue with policy-makers, practitioners, and communities. Over the last year we've been delighted to meet and talk with several Welsh MPs, Senedd Members, councillors, civil servants, local government officers, and individuals from police and fire services, health boards, businesses, third sector organisations, and community groups. Many have contributed to shaping our work, including through our Thematic Groups and Advisory Board. Thank you all for your support.

There's lots more to look forward to in the next year, as we roll out more research, public engagement and capacity-building events, and placement opportunities. Make sure to subscribe to our social media accounts to keep up to date and avoid missing out!

About Cymru Wledig LPIP Rural Wales

Cymru Wledig LPIP Rural Wales is funded across by UKRI to facilitate research, innovation, and knowledge transfer to support inclusive, sustainable development. We aim to help build a wellbeing economy in Rural Wales through strengthening the evidence base for policy-making, enabling innovative thinking, and empowering communities.

Our work is structured around the four themes of 'Building the Regenerative Economy', 'Empowering Communities for Cultural Recovery', 'Enhancing Wellbeing in Place', and 'Supporting the Net Zero Transition'. The responsive work plan is shaped by experts and stakeholders in Thematic Groups attached to these themes.

The Cymru Wledig LPIP Rural Wales team brings together experts from universities, social enterprises, third sector organisations, and businesses to work collaboratively in achieving its goals.

Perceptions of Growth in two Welsh market towns

Dr Sophie Bennett Gillison and Dr Ellen Hjort

This research aimed to identify how growth, in terms of business and community development, is perceived by those living and working in rural towns in Wales. Case studies of Llanidloes (Mid Wales) and Llangefni (North Wales) were used to explore perceptions of growth and how enterprise can be supported in these locations through a better understanding of what growth and development means to those living there.

The picture that emerges is that there is very limited support among participants for a traditional approach to growth in the conventional 'upward' manner, namely in terms of the expansion and increase of profits, productivity, or market reach. Instead, communities and

small businesses understand growth as ways of improving business sustainability or quality of life. In rural areas especially, entrepreneurs may go into business to enable a certain way of life (work-life balance) or wishing to be based in a particular location, and conventional 'business growth' may be less of a priority.

A qualitative research approach, using surveys, interviews, focus groups, and workshops revealed several different perspectives on growth, and a thematic analysis grouped these into seven 'types' of growth, including growth as community-building, growth through opportunity, and foundational growth.

For the Llanidloes and Llangefni communities, growth was about being better rather than bigger, and it was an endeavour related to values such as community, sustainability, lifestyle, place, and a good quality of life.

Several policy recommendations stem from the analysis, including tailoring growth initiatives to specific places, recognising economic benefits of community ownership, supporting lifestyle-based entrepreneurship, investing in the foundational economy, and adopting place-based indicators of growth.

 The project report can be downloaded from the Cymru Wledig LPIP Rural Wales website.

Women and farm diversification

**Dr Alison Parken, Prof Sara MacBride-Stewart,
and Dr Lucy Baker**

Women play an important role in contemporary agriculture and especially in the diversification of farm activities for financial sustainability. However, the direct and indirect impacts on – and by – women in farm diversification, and how these intersect with policy, are not fully understood. This study hence aimed to further examine the roles and activities

undertaken by women in farm diversification, including those addressing environmental challenges, and how women build and share knowledge and resources for diversification.

The research interviewed 29 women active in the diversification of a farm in Wales, some of whom also represented farming organisations. Nearly all women identified themselves as involved

in diversification, but not all identified themselves as farmers. Self-defined diversification activities were broad, and included types of on-farm and off-farm economic activities. The predominant goal of diversification was to ensure economic survival of the farm, which included its agricultural and business components, but also the people, animals, and nature that lived there.

Our initial analysis focused on the impacts of policies and a range of considerations such as women's labour, time, skills, and responsibilities. The practices and roles of women that are emerging most strongly generally reflect aspects of economic diversification that are supported by local grants and policies. Gender analysis reveals the rising costs on women's labour and time, with shifts about decisions regarding diversification reflecting the kinds of support and mentorship available from the Welsh government and other farming organisations.

The study points to the need for more place-sensitive agriculture and rural development policies in Wales that reflect the differing geographical contexts in which farm diversification is attempted, as well as policies that recognise the specific contributions of women entrepreneurs in farm diversification and the challenges they face.

The project report will be available from the Cymru Wledig LPIP Rural Wales website from summer 2025.

Net Zero, net gain: unpacking the co-benefits of climate action

Dr Sophie Wynne-Jones, Dr Elen Bonner and Dr Siobhan Maderson

While many local authorities and public sector organisations are committed to addressing the Climate Emergency through efforts to achieve Net Zero, they are also facing economic challenges and the need to deliver other environmental, social, cultural, and economic priorities. To date, science and policy responses have frequently operated in silos, limiting the potential for integrated solutions to multiple, interconnected challenges.

The Wellbeing of Future Generations (Wales) Act 2015 sets a powerful precedent for joined-up thinking, and momentum is growing behind whole-systems approaches that recognise the complex

interconnections inherent in climate action. The Net Zero Co-Benefits project builds on this foundation, focusing on Rural Wales to explore how Net Zero efforts can generate multiple, complementary benefits. It aims to identify 'multi-solving' actions that address GHG emissions as well as wider socio-economic and environmental challenges, and examine the conditions that enable such approaches, ensuring that climate actions support a just and inclusive transition.

The research will develop a systems map to visualise the opportunity space for Net Zero in Rural Wales, identifying key emissions priorities, interdependencies, and past trade-offs.

A literature synthesis will highlight actionable areas and identify relevant case studies. Qualitative interviews will be carried out with practitioners and policymakers experienced in delivering or supporting Net Zero initiatives which also deliver co-benefits. These conversations will deliver practical insights into enabling conditions, challenges faced, and priorities for future action.

This project will provide guidance for policy-makers, practitioners, and communities on how to take climate action and unlock co-benefits, thus delivering lasting benefits for present and future generations.

The use, management, and potential of rural community spaces

**Prof Michael Woods
and Dr Lucy Baker**

Communal spaces are important parts of life in rural communities, from village halls to playing fields and allotments. Yet, many struggle with funding and maintenance, and many are under-used assets that could be enrolled in supporting social and environmental resilience. This study builds on the Cymru Wledig LPIP Rural Wales Community Survey (see page 6), to explore how rural community spaces are being used, how they are managed, and how their benefits to the community can be maximised.

Web research, online interviews and case studies are being used to identify examples of good practice, from which lessons can be drawn to develop recommendations for policy. Particular attention is being paid to models of community ownership of key assets; the incorporation of community spaces into community energy projects and environmental projects; and the development of multi-purpose community hubs providing access to public services and resources.

Community food and wellbeing in Rural Wales

Prof Paul Milbourne and Dr Ellen Hjort

Much of the research and data on rural food has focused on the mainstream agri-food system, while studies of the community and wellbeing aspects of food have largely been undertaken in urban places. What follows from this is that there exists an evidence gap in relation to the community, welfare, and wellbeing elements of food in rural areas. This project aims to plug this gap by examining community food and wellbeing in Rural Wales.

The project consists of four phases of work. In the first, existing academic and grey literature on community food and wellbeing will be reviewed, and available data on food insecurity, food aid, and health in

Rural Wales analysed. The phase two work will utilise GIS analyses to produce new data on, and maps of, food accessibility across Rural Wales. In phase three, interviews will be conducted with organisations and projects working on food, community, and wellbeing issues in Rural Wales, with particular attention given to issues of malnutrition, poverty, and social isolation. Finally, in-depth research will be conducted on community food and wellbeing in a small number of rural counties to examine their local foodscapes. This will involve working with local food partnerships, local authorities, health boards, community food projects, and food advice and support groups.

Understanding and supporting cultural wellbeing in Rural Wales – grassroots cultural activities

Dr Eifiona Thomas Lane, Dr Elen Bonner and Sean Martin

Wales is the only country in the world to recognise cultural wellbeing as part of its statutory definition of sustainable development. While this places Wales in a unique position, concerns have been expressed about the current state of culture, which some consider to be critical.

Within a challenging economic climate, culture is not always prioritised, and cultural wellbeing goals often receive less strategic attention within Local Wellbeing Plans compared to other targets. As a result,

public bodies have been criticised for failing to demonstrate clear actions in relation to their cultural wellbeing objectives.

This research addresses these issues within a rural context where, due to structural changes, the challenges to culture are even more complex. Rural communities take pride in the strength and vibrancy of their culture which is reflected in the many societies, eisteddfodau, Young Farmers' Clubs, local shows and concerts

However, there is a perception that rural cultural activities at grassroots level are often 'invisible' and under-represented within policy discussions.

The aim of this work is to highlight the cultural activities that are important to rural communities and explore how they can be more effectively supported through Local Wellbeing Plans.

Alongside a written report, a creative output in the form of a film will also be produced by a young creative.

Strengthening data for policy-making

How resilient are Wales' communities?

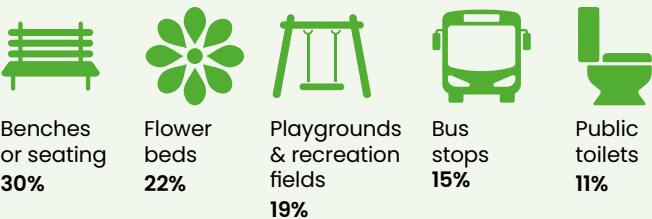
Dr Lucy Baker and Dr Ellen Hjort

Cymru Wledig LPIP Rural Wales has been gathering evidence on the resilience of local communities through a survey sent to Community and Town Council Clerks, in collaboration with One Voice Wales. Councils were asked about topics such as community assets and community ownership, social and voluntary activities, community energy and net zero actions, access to food and other resources, future planning, and inclusivity and engagement in community decision-making.

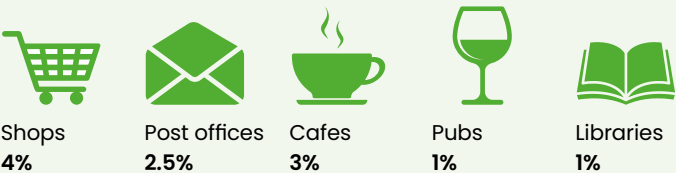
The 161 responses received from councils in all parts of Wales provide a snapshot of what is happening in local communities and the ways in which Community and Town Councils are working to strengthen community resilience in the face of social, economic, and environmental uncertainties. These are some of the highlights.

Communities are taking over local assets.

Community ownership has been promoted as an answer where local authorities are unable to continue providing public services or facilities, or where commercial services close down. Just over half of responding communities had taken on ownership or management responsibilities for key assets in the last 5 years, most commonly:

A few had taken on:

The majority of community ownership schemes involve Community or Town Councils, sometimes through shared-ownership with partners, but other community organisations, trusts, social enterprises, and community-owned businesses are also active. The main obstacle to increasing community ownership is funding.

Access to locally-produced food is variable.

Opportunities for residents to buy or obtain locally-grown or produced food are present in around three-quarters of the surveyed communities, but the format varies. Two-fifths have community gardens where food is grown and around a quarter have food box schemes. There are farm shops or farm vending machines in 24% of communities, and roadside sales of local produce in 20%, with fewer communities reporting a farmers' market (12%) or a community-supported agriculture project (11%).

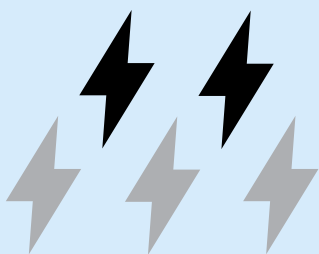

It's possible to find a builder in almost all communities, but not to get a bicycle repaired.

The survey asked about the presence of businesses in the community that provide a range of basic services in everyday life. Building services (including builders, carpenters, electricians and plumbers) are available in 94% of responding communities, with gardening services in 90%, and property maintenance services in 87%. Vehicles can be repaired in 65% of communities, but bicycles in only 18%. Nurseries for children can be found in 55% of communities, and childcare providers in a similar number. There are businesses providing IT services in 54% of communities, and catering for events in 55%, as well as hairdressers in 59%, and taxi services in 42%, but hiring a vehicle is possible in only one in ten of the communities.

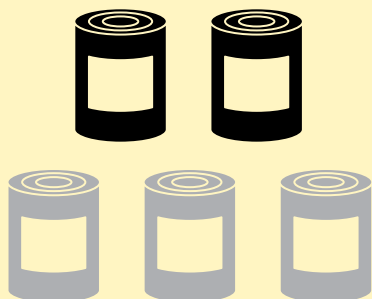
Around two-thirds of Community and Town Councils surveyed have implemented actions for the environment.

A further 15% are considering taking one or more actions. The most common actions include nature conservation or restoration projects (43%), reducing mowing of grass (40%), and energy efficiency measures in properties (22%). A sixth have switched to a green energy supplier, and 8% have installed charging points for electric vehicles. One in six have declared a 'Climate Emergency'.

Around a fifth of the communities have a community energy scheme (some involving the council, others not), most commonly with solar panels or wind turbines.

There are food banks in two in five communities.

Many of the reporting communities have services and activities aimed at supporting those in need. In addition to food banks (found in 40%), 30% have a prescription pick-up/delivery service, 22% have volunteer food shopping delivery, and in 22% there are schemes offering free or low-cost meals.

Repair cafes, or similar upcycling initiatives, are present in a fifth of communities, and borrowing schemes (such as toy libraries) in 15%. Additionally, 16% of community halls are opened as 'warm spaces'.

Making data accessible – the Rural Wales Data Hub

Prof Scott Orford

The Rural Wales Data Hub will enhance access to data for policy-makers, practitioners, and other users by acting as a portal both to existing datasets for Rural Wales and to new data generated by Cymru Wledig LPIP Rural Wales. The Hub, which is being built for Cymru Wledig LPIP Rural Wales by the WISERD Data Team, will contain dashboards and mapping interfaces that will allow users to discover, navigate, explore, and interact with a wide range of data relevant to economic, social, environmental, and cultural policies.

An early version of an interactive dashboard on accessibility in Rural Wales using different modes of transport has already been developed and allows users to explore the mix of goods and services available for different communities in Rural Wales. Work in this area will also include mapping local community assets based on work undertaken with Together for Change in Pembrokeshire, and work currently underway in Anglesey around the County Council's five town regeneration project.

Forthcoming surveys

Throughout the summer of 2025, Cymru Wledig LPIP Rural Wales is conducting a **Farm and Rural Crime Survey** in collaboration with the four Welsh police forces. Building on previous surveys of rural crime undertaken by Dr Wyn Morris and Dr Gareth Norris at Aberystwyth University, the survey aims to capture progress made in addressing key issues on community perceptions of farm and rural crime. Participants will answer questions on farm theft and damage, crime in rural communities, wildlife and environmental crime, and the impact of crime on people and wellbeing.

The Cymru Wledig LPIP Rural Wales **Business Survey** will run in autumn 2025 to take the temperature of small and medium sized enterprises in Rural Wales. Run in conjunction with Antur Cymru, and with the questionnaire co-designed with stakeholders including Welsh Government, local authorities, and business associations, the survey will update the evidence base for policy from the last Wales Rural Observatory Business Survey in 2013.

Innovation Labs – unlocking pathways to change

Rachel Tuckett, Dr Ruth Stevenson, Dr Siobhan Maderson, Amie Andrews, Dr Matt Reed, Dr Aimee Morse, Prof James Lewis, Dr Huw Lewis, Dr Owain Lewis

Achieving change is difficult. Obstacles get in the way of agreeing and implementing innovative policies that address the big challenges facing Rural Wales. The Cymru Wledig LPIP Rural Wales Innovation Labs are working to find novel solutions to overcome these barriers and unlock changes that will enhance the sustainability and wellbeing of the region.

Cymru Wledig LPIP Rural Wales is running four parallel Innovation Labs, one focused on each of the LPIP's themes. The challenges addressed by each Lab have been selected by experts and stakeholders in the respective Thematic Groups as policy areas in need of innovative thinking.

Each Innovation Lab brings together invited participants from the public, private and third sectors.

Through a series of workshops over summer 2025 they are working on identifying desired objectives, discussing obstacles to change, and exploring innovative solutions to overcome barriers.

One or more suggested interventions from each Lab will be selected for testing in a real-world setting with a partner over 12 months to autumn 2026.

The Innovation Labs are facilitated by a team that draws on experience and expertise from the Centre for Alternative Technology's Zero Carbon Britain Innovation Lab, the National Innovation Centre for Rural Enterprise at the Countryside and Community Research Institute, and the former Y Lab at Cardiff University.

The Innovation Lab challenges

A Wales where nature-friendly, net zero horticulture is supported and rewarded

Building homes, happiness, and community in Rural Wales: addressing the labour shortfall across the construction industry

A Rural Wales where there are opportunities to grow, cook, and eat together with a diverse range of people, in an affordable, comfortable, and inclusive setting

A Rural Wales where sport is used to support and increase the social use of Welsh

Facilitating community-led action research

Jessie Buchanan and Amy Nicholass

Cymru Wledig LPIP Rural Wales strategic partner Together for Change (see partner profile on page 14) is co-designing community-led research projects across Wales, collaborating with local projects and organisations to tackle the challenges identified as priorities by those communities themselves.

Examples of Community-led Action Research Projects:

Dyfi Biosphere – Screams and Streams

This project is led by the third sector organisation Biosffer Dyfi Biosphere who host a planning team comprised of existing community-led projects, Lab Dŵr Dyffryn Dyfi and the Dyfi Biosphere Swift Project. Biosffer Dyfi Biosphere invited research ideas and two groups came forward with proposals which were then combined into the 'Screams and Streams' project to look at the relationship between water quality, insect numbers, and presence of swifts.

The project planning team decided to spend some of the budget provided by Cymru Wledig LPIP Rural Wales on hiring a part time Research Coordinator who started in mid-April and will support the team to deliver the research until mid-August 2025, when the research is due to be completed.

Corwen – Transport Needs

The South Denbighshire Community Partnership, a third sector organisation, lead this project and provide in-house project management. Following on from their own consultation, they have chosen to explore the research theme of 'transport need' in an area where there is no existing community transport provision. The team have worked with their academic mentor to design and pilot a bilingual online and paper postal survey which has been circulated to the relevant rural population. They have also interviewed current users of the community transport service (where it is already available) to explore its impact on their wellbeing. Over the summer, the team will analyse their survey responses with support from their academic mentor, receive thematic analysis training, and carry out follow-up interviews.

St Davids Peninsula – Cynefin

The name of the project in the St Davids Peninsula is 'Cynefin' and the general theme is about exploring the economy of the area. There is an active research planning team with committed individuals who are representatives from third sector organisations, community councils, the County Council, and Tourism and Trade Association.

The team decided to use some of their project budget to hire a part time freelance Community Research Coordinator from March until June 2025, who has recruited researchers from the community to carry out analysis of secondary data, following a plan designed with guidance from their academic mentor. The secondary data analysis will inform the next stage of the research.

“

The Cymru Wledig LPIP Rural Wales team have been a great help in providing resources and inspiring volunteer groups to expand their research work. Partnering with Biosffer Dyfi, Lab Dŵr Dyffryn Dyfi, and the Dyfi Biosphere Swift Project, Cymru Wledig LPIP Rural Wales has been there at every stage of the development of an impactful research plan. The Screams and Streams project has partnered with academic mentors to hone the collection of a valuable base line of data that will be a springboard to further research.

James Cass, Biosffer Dyfi

“

Cymru Wledig LPIP Rural Wales have supported me to improve my research skills and focus my research in a more useful direction. I hope that the results from this research will be used to help inform both SDCP's development and Welsh Government policy in the future.

Sian Dixon at South Denbighshire Community Partnership / Partneriaeth Gymunedol De Sir Ddinbych

Making connections

Cymru Wledig LPIP Rural Wales launches at the Senedd

Cymru Wledig LPIP Rural Wales was formally launched at the Senedd in July 2024, before an audience of academics, researchers, politicians, policy-makers, and sector experts. Setting out the project's vision, the event shared Cymru Wledig LPIP Rural Wales' ambitions to create a positive change, actively contribute to the development of new policies, and bring about new solutions to the challenges facing communities in Rural Wales.

As Professor Michael Woods noted before the stakeholders: "Our work will be solution-oriented. We are NOT doing research for the sake of doing research, but in order to make a difference."

MPs learn about rural youth

In January 2025, Professor Michael Woods and Rhian Curtis (Engagement Officer) took part in 'Evidence Week' at Westminster, an annual event organised by Sense about Science to present the latest research to politicians. They met with seven MPs, as well as Members of the House of Lords, parliamentary researchers and journalists, sharing results from a survey of young people in Rural Wales and recommendations for tackling youth out-migration.

They also briefed participants on Cymru Wledig LPIP Rural Wales, leading to several follow-up meetings with MPs and peers to discuss how the

LPIP can support their work and inform policy. The participation in Evidence Week was facilitated by the Wales Innovation Network (WIN).

From Auckland to Bethesda

Cymru Wledig LPIP Rural Wales colleagues in Bangor and Cardiff hosted Dr Mark Harvey from the University of Auckland Waipapa Taumata Rau in April 2025. Dr Harvey is an artist and researcher, whose work in New Zealand focuses on using artistic practice to connect with communities and build public awareness around ecological issues, social justice, and related general level mātauranga Māori perspectives. He spent time with community members in Bethesda, North Wales, learning about community development projects and local history,

and turning his insights into an artistic performance. Mark also gave a public talk and ran a workshop on creative skills at Pontio arts centre, a Cymru Wledig LPIP Rural Wales partner.

Above: Dr Harvey along with students from Pontio's BLAS project, who enjoyed a workshop learning how to use creative skills to share Welsh proverbs.

Celebrating success from our seed corn funding

Rhian Curtis and Dr Siobhan Maderson (Innovation Manager) joined an event at the Senedd in March 2025 to celebrate the success of projects funded by the Wales Innovation Network (WIN). WIN provided the seed corn funding that enabled researchers and non-university partners to co-design the proposal that was successful in winning £5m in funding from UKRI. The event was a fantastic opportunity to showcase the work of Cymru Wledig LPIP Rural Wales to stakeholders including Senedd Members, leaders in businesses and innovation, community mobilisers, local and regional government representatives, and public sector organisations.

Sharing insights on tackling rural inequalities

Cymru Wledig LPIP Rural Wales convened a panel on 'What does success look like in projects to address rural inequalities' for the Public Finance Wales conference in November 2024, with CIPFA (Chartered Institute of Public Finance and Accountancy). The panel highlighted different perspectives on 'success' in rural development projects with the audience of local government finance officials.

Prof Michael Woods discussed the LPIP's research on perceptions of growth in the rural economy, while Jessie Buchanan shared insights from Together for Change's work on how communities evaluate success in projects.

Media mentions

Catherine Fookes (MP for Monmouthshire) cited research by Prof Michael Woods on rural housing and youth migration on the ITV Wales politics news show *Sharp End* in January 2025. The same research was mentioned in the House of Commons by Ann Davies (MP for Caerfyrddin) and shared by David Chadwick (MP for Brecon, Radnor and Cwm Tawe) on his Facebook page.

Dr Lucy Baker and Dr Ellen Hjort featured in the Cambrian News where their survey exploring the resilience of Welsh community was highlighted in January 2025.

Partner spotlight: Together for Change

Cymru Wledig LPIP Rural Wales is a partnership between universities, social enterprises, local resident and activist groups, businesses, and policy partners exploring how research and innovation can help find solutions to the challenges facing Rural Wales.

One such partner is the organisation 'Together for Change'. Director Jessie Buchanan shares the organisation's ethos and approach to community engagement:

Together for Change is a social business that connects community-led action, research, and policy to ensure community voices are heard by decision-makers and that grassroots organisations receive the support they need to thrive.

In Wales, community-led action is growing, building on a rich history of local collaboration and engagement. Together for Change believes that when communities lead, inequalities can be reduced, social justice strengthened, and people can live well.

Cymru Wledig LPIP Rural Wales presents an exciting opportunity to collaborate on a pioneering national programme that aligns with our values of research, policy, and practice working together to create lasting change for rural communities in Wales.

Our focus is on building the capacity and confidence of rural communities to shape their own futures through research. Community-led action research approaches are developing locally rooted projects that tackle locally identified challenges.

We have seen how passionate people are about their community and the knowledge that exists to tackle some of the most pressing challenges, such as rural transport or the impact of high visitor numbers in popular tourist regions.

The work is constantly evolving, and we are continually inspired by the creativity and forward-thinking of people and communities determined to make a better future for themselves and future generations.

Cymru Wledig LPIP Rural Wales Partners:

- Aberystwyth University
- Bangor University
- Cardiff University
- CCRI, University of Gloucestershire
- Antur Cymru
- Centre for Alternative Technology
- DEG: Datblygu Egni Gwledig
- Represent Us Rural
- Rural Health and Care Wales
- Sgema Cyf.
- Together for Change

“

Terry Marsden (Chair of External Advisory Board)

Wales needs a concerted, proactive and distinctive rural development policy which encourages and supports diverse and place-based local community actions and partnerships to achieve sustainable development goals.

Cymru Wledig LPIP Rural Wales is a key research and innovation partnership which has now completed its first year of foundational activity across a range of diverse local projects across Wales and in partnership with a range of locally-based stakeholders.

It is refreshingly problem-solving and solution focussed, and in its first year has set at pace a range of innovative place-based research projects.

Sharing innovative good practice, finding ways to enhance and empower local communities, and gradually building more resilient communities are significant products of this applied and problem-oriented research approach. The partnership is beginning and will continue to develop strong links and interfaces with policy-makers at local, Wales and UK government levels - much needed knowledge-transfer so as to raise Rural Wales's opportunities for its people, services and businesses.

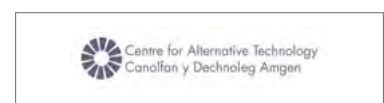
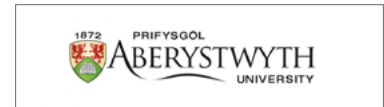
Funded by

Hosted by

Core Partners

The LPIP network: sharing best practice

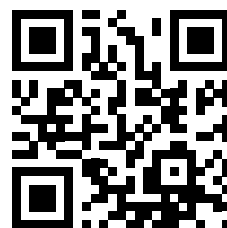
Cymru Wledig LPIP Rural Wales is one of four Local Policy Innovation Partnerships (LPIPs) funded by UKRI, the UK Government's research funding body, in a major investment to strengthen knowledge exchange for place-based policy.

The programme also includes EPIC Futures in Northern Ireland, FORTH20 in Scotland, and the Yorkshire Policy Innovation Partnership (YPIP) in Yorkshire and Humberside. The LPIPs are working closely together to share lessons and experience, and synthesize findings, supported by the LPIP Hub based at the University of Birmingham.

In March 2025, Cymru Wledig LPIP Rural Wales welcomed colleagues from the other LPIPs and the LPIP Hub to Cardiff for their quarterly meeting.

The agenda focused on working with communities, featuring a masterclass led by Together for Change on 'How do we work with communities to achieve change?', a share-and-shift session to learn how the LPIPs and related projects are engaging communities, and roundtable discussions of practical issues.

The event proved an excellent opportunity to develop new skills, identify new collaborative practices, and ensure that co-designing projects alongside our community partners will reap inclusive and sustainable benefits.

Croeso

Professor Michael Woods
Cymru Wledig LPIP Rural
Wales Director

Mae wedi bod yn flwyddyn gyntaf brysur i ni, Cymru Wledig LPIP Rural Wales, ers ein lansio yn y Senedd ym mis Gorffennaf 2024. Mae ein prosiectau ymchwil cychwynnol sy'n canolbwyntio ar bolisi wedi ymchwilio sut mae pobl yng nghefn gwlad Cymru yn meddwl am 'dwf' yn yr economi ac wedi archwilio rôl menywod wrth arallgyfeirio ar ffermydd. Mae'r ddau wedi cynhyrchu canfyddiadau ac argymhellion diddorol ar gyfer polisi datblygu rhanbarthol a datblygu gwledig. Mae astudiaethau pellach sy'n canolbwyntio ar bolisi ar y gweill ar weithgareddau diwylliannol ar lawr gwlad a pholisi'r Gymraeg; cysylltu bwyd a lles mewn cymunedau gwledig; a chyflawni manteision lluosog o fentrau Sero Net. Rydym hefyd wedi cael dealltwriaeth newydd o wydnwch cymunedol trwy arolwg o Gynghorau Tref a Chymuned.

Mae'r rownd gyntaf o brosiectau Ymchwil Weithredu dan arweiniad y gymuned yn gweithio'n

galed ar bynciau wedi'u diffinio'n lleol, o drafnidiaeth gymunedol i'r wennol ddu, gyda'n tîm yn cefnogi Ymchwilwyr Cymunedol fel mentoriaid academiaidd. Bydd ail rownd o brosiectau yn dechrau yn yr hydref, wedi'u dewis trwy gystadleuaeth agored.

Pan ddaw'r adroddiad hwn allan, byddwn yng nghanol gweithdai ar gyfer ein Labordai Arloesedd, a fydd yn dod â chyfranogwyr o wahanol sectorau at ei gilydd i nodi syniadau arloesol i ddatgloi newid wrth hyrwyddo economi llesiant yng nghefn gwlad Cymru.

Gallwch ddarllen mwy am y gweithgareddau hyn yn yr adroddiad hwn.

Mae ein ffordd o weithio ymatebol sydd â ffocws ar atebion yn dibynnu ar ddeialog gyda gwneuthurwyr polisi, ymarferwyr, a chymunedau. Dros y flwyddyn ddiwethaf rydym wedi cael y pleser o gwrdd a siarad â nifer o Aelodau Seneddol Cymru, Aelodau'r Senedd, cynghorwyr, gweision sifil, swyddogion llywodraeth leol, ac unigolion o'r heddlu a'r gwasanaethau tân, byrddau iechyd, busnesau, sefydliadau'r trydydd sector, a grwpiau cymunedol. Mae llawer wedi cyfrannu at lunio ein gwaith, gan gynnwys trwy ein Grwpiau Thematig a'n Bwrdd Cynghori. Diolch i bawb am eich cymorth.

Mae llawer mwy i edrych ymlaen ato yn y flwyddyn nesaf, wrth i ni gyflwyno mwy o ymchwil, digwyddiadau ymgysylltu â'r cyhoedd a meithrin gallu, a chyfleoedd ar gyfer lleoliadau. Gofalwch eich bod yn tanysgrifio i'n cyfrifon cyfryngau cymdeithasol i gael y wybodaeth ddiweddaraf, rhag ofn i chi golli cyfle!

Ynglŷn â Cymru Wledig LPIP Rural Wales

Mae Cymru Wledig LPIP Rural Wales yn cael ei ariannu gan UKRI i hwyluso ymchwil, arloesi a throsglwyddo gwybodaeth i gefnogi datblygiad cynhwysol a chynaliadwy. Ein nod yw helpu i adeiladu economi llesiant yng nghefn gwlad Cymru drwy gryfhau'r sylfaen dystiolaeth ar gyfer llunio polisïau, galluogi meddwl arloesol, a grymuso cymunedau.

Mae ein gwaith wedi'i strwythuro o amgylch pedair thema sef 'Adeiladu'r Economi Adfywiol', 'Grymuso Cymunedau ar gyfer Adferiad Diwylliannol', 'Gwella Lles yn ei Le', a 'Cefnogi'r Pontio i Sero Net'. Mae'r cynllun gwaith ymatebol yn cael ei lunio gan arbenigwyr a rhanddeiliaid mewn Grwpiau Thematig sy'n gysylltiedig â'r themâu hyn.

Mae tîm Cymru Wledig LPIP Rural Wales yn dwyn ynghyd arbenigwyr o brifysgolion, mentrau cymdeithasol, sefydliadau'r trydydd sector, a busnesau i gydweithio i gyflawni ei nodau.

Canfyddiadau o Dwf mewn dwy dref farchnad yng Nghymru

Dr Sophie Bennett Gillison a Dr Ellen Hjort

Nod yr ymchwil hon oedd nodi sut mae twf, o ran busnesau a datblygiad cymunedol, yn cael ei weld gan y rhai sy'n byw ac yn gweithio mewn trefi gwledig yng Nghymru. Defnyddiwyd Llanidloes (y Canolbarth) a Llangefni (y Gogledd) fel astudiaethau achos i archwilio canfyddiadau o dwf a sut mae modd cefnogi menter yn y lleoliadau hyn drwy wella dealltwriaeth o'r hyn y mae twf a datblygiad yn ei olygu i'r rhai sy'n byw yno.

Y darlun sy'n dod i'r amlwg yw mai ychydig iawn o gefnogaeth sydd ymhlith cyfranogwyr tuag at dwf yn yr ystyr traddodiadol o dwf 'i fyny', sef o ran ehangu a chynyddu elw, cynhyrchiant, neu gyrhaeddiad yn y farchnad. Yn hytrach, mae

cymunedau a busnesau bach yn deall twf fel ffyrdd o wella cynaliadwyedd busnes neu ansawdd bywyd. Mewn ardaloedd gwledig yn arbennig, gall entrepreneuriaid ddechrau busnes i alluogi ffordd benodol o fyw (cydbwysedd rhwng gwaith a bywyd) neu oherwydd dymuniad i fod wedi'u lleoli mewn lleoliad penodol, a gall 'twf busnes' confensiynol fod yn llai o flaenoriaeth.

Datgelodd ymchwil ansoddol, gan ddefnyddio arolygon, cyfweiliadau, grwpiau ffocws a gweithdai, sawl persbectif gwahanol ar dwf, a thrwy ddadansoddiad thematig cafodd y rhain eu grwpio'n saith 'math' o dwf, gan gynnwys twf fel adeiladu cymuned, twf trwy gyfle, a thwf sylfaenol.

I gymunedau Llanidloes a Llangefni, roedd twf yn ymwneud â bod yn well yn hytrach nag yn fwy, ac roedd yn ymdrech sy'n gysylltiedig â gwerthoedd fel cymuned, cynaliadwyedd, ffordd o fyw, lle, ac ansawdd bywyd da.

Mae sawl argymhelliad polisi yn deillio o'r dadansoddiad, gan gynnwys teilwra mentrau twf i leoedd penodol, cydnabod manteision economaidd perchnogaeth gymunedol, cefnogi entrepreneuriaeth sy'n seiliedig ar ffordd o fyw, buddsoddi yn yr economi sylfaenol, a mabwysiadu dangosyddion twf sy'n seiliedig ar le.

Gellir lawrlwytho adroddiad y prosiect o wefan Cymru Wledig LPIP Rural Wales.

Menywod ac arallgyfeirio ar ffermydd

Dr Alison Parken, Yr Athro Sara MacBride-Stewart, a Dr Lucy Baker

Mae menywod yn chwarae rhan bwysig mewn amaethyddiaeth gyfoes ac yn enwedig wrth arallgyfeirio gweithgareddau fferm ar gyfer cynaliadwyedd ariannol. Fodd bynnag, nid yw'r effeithiau uniongyrchol ac anuniongyrchol ar fenywod, a'r effeithiau felly sy'n cael eu creu gan fenywod, yng nghyswllt arallgyfeirio ar ffermydd a sut mae'r rhain yn croestorri â pholisi, yn cael eu deall yn llawn. Felly, nod yr astudiaeth hon oedd archwilio'r rolau a'r gweithgareddau a

ymgymerir gan fenywod mewn arallgyfeirio ar ffermydd, gan gynnwys y rhai sy'n mynd i'r afael â heriau amgylcheddol, a sut mae menywod yn meithrin ac yn rhannu gwybodaeth ac adnoddau ar gyfer arallgyfeirio.

Roedd yr ymchwil yn cynnwys cyfweiliadau gyda 29 o fenywod sy'n weithgar yn arallgyfeirio ffermydd yng Nghymru, rhai ohonynt hefyd yn cynrychioli sefydliadau ffermio. Dywedodd bron pob un o'r menywod eu bod yn ymwneud ag

arallgyfeirio, ond nid oedd pob un ohonynt yn nodi eu hunain fel ffermwyr. Roedd gweithgareddau arallgyfeirio hunan-ddiffiniedig yn eang, ac yn cynnwys mathau o weithgareddau economaidd ar y fferm ac oddi ar y fferm. Prif nod arallgyfeirio oedd sicrhau goroesiad economaidd y fferm, a oedd yn cynnwys yr elfennau amaethyddol a busnes, ond hefyd y bobl, yr anifeiliaid a'r natur a oedd yn byw yno.

Canolbwyntiodd ein dadansoddiad cychwynnol ar effeithiau polisïau, ac ystod o ystyriaethau fel llafur, amser, sgiliau a chyfrifoldebau menywod. Mae arferion a rolau menywod sy'n dod i'r amlwg gryfaf yn adlewyrchu agweddau ar arallgyfeirio economaidd a gefnogir gan grantiau a pholisïau lleol ar y cyfan. Mae dadansoddiad rhywedd yn datgelu'r costau cynyddol ar lafur ac amser menywod, gyda newidiadau mewn penderfyniadau ynghylch arallgyfeirio yn adlewyrchu'r mathau o gefnogaeth a mentora sydd ar gael gan Lywodraeth Cymru a sefydliadau ffermio eraill.

Mae'r astudiaeth yn tynnu sylw at yr angen am bolisïau amaethyddiaeth a datblygu gwledig mwy sensitif i leoedd yng Nghymru sy'n adlewyrchu'r cyd-destunau daearyddol gwahanol lle ceisir arallgyfeirio ffermydd, yn ogystal â pholisïau sy'n cydnabod cyfraniadau penodol entrepreneuriaid benywaidd mewn arallgyfeirio ffermydd a'r heriau y maent yn eu hwynebu.

Bydd adroddiad y prosiect ar gael ar wefan Cymru Wledig LPIP Rural Wales o haf 2025 ymlaen.

Sero Net, ennill net: dadbacio cydfanteision gweithredu ar yr hinsawdd

Dr Sophie Wynne-Jones, Dr Elen Bonner
a Dr Siobhan Maderson

Er bod llawer o awdurdodau lleol a sefydliadau'r sector cyhoeddus wedi ymrwymo i fynd i'r afael â'r Argyfwng Hinsawdd trwy ymdrechion i gyflawni Sero Net, maent hefyd yn wynebu heriau economaidd a'r angen i gyflawni blaenoriaethau amgylcheddol, cymdeithasol, diwylliannol, ac economaidd eraill. Hyd yn hyn, mae ymatebion gwyddoniaeth a pholisi wedi gweithredu

mewn seilos yn aml, gan gyfyngu'r potensial ar gyfer atebion integredig i heriau lluosog, rhyng-gysylltiedig.

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn gosod cynsail pwerus ar gyfer meddwl yn gydlynol, ac mae momentwm yn tyfu y tu ôl i ddulliau systemau cyfan sy'n cydnabod y rhyng-gysylltiadau cymhleth sy'n

gynhenid i weithredu ar yr hinsawdd. Mae'r prosiect Cydfanteision Sero Net yn adeiladu ar y sylfaen hon, gan ganolbwyntio ar Gymru Wledig i archwilio sut y gall ymdrechion Sero Net gynhyrchu manteision lluosog sy'n ategu ei gilydd. Ei nod yw nodi camau gweithredu 'aml-ateb' sy'n mynd i'r afael ag allyriadau nwyon tŷ gwydr yn ogystal â heriau economaidd-gymdeithasol ac amgylcheddol ehangach, ac archwilio'r amodau sy'n galluogi dulliau o'r fath, gan sicrhau bod camau gweithredu hinsawdd yn cefnogi pontio cyfiawn a chynhwysol.

Bydd yr ymchwil yn datblygu map systemau i ddelweddu'r gofod cyfleoedd ar gyfer Sero Net yng nghefn gwlad Cymru, gan nodi blaenoriaethau allweddol, cyd-ddibyniaethau, a chyfaddawdau'r gorffennol o ran allyriadau. Bydd synthesis llenyddiaeth yn tynnu sylw at feysydd gweithredadwy ac yn nodi astudiaethau achos perthnasol. Bydd cyfweiliadau ansoddol yn cael eu cynnal gydag ymarferwyr a gwneuthurwyr polisi sydd â phrofiad o gyflawni neu gefnogi mentrau Sero Net sydd hefyd yn darparu cydfanteision. Bydd y sgwrsiau hyn yn darparu gwybodaeth ymarferol am amodau galluogi, heriau sy'n cael eu hwynebu, a blaenoriaethau ar gyfer gweithredu yn y dyfodol.

Bydd y prosiect hwn yn darparu arweiniad i wneuthurwyr polisi, ymarferwyr a chymunedau ar sut i weithredu ar yr hinsawdd a datglo cydfanteision, a thrwy hynny ddarparu buddion parhaol i genedlaethau'r presennol a'r dyfodol.

Defnydd, rheoli a photensial mannau cymunedol gwledig

Yr Athro Michael Woods a Dr Lucy Baker

Mae mannau cymunedol yn rhannau pwysig o fywyd mewn cymunedau gwledig, o neuaddau pentref i gaeau chwarae a rhandiroedd.

Eto, mae llawer yn cael trafferth gyda chyllid a chynnal a chadw, ac mae llawer ohonynt yn asedau nad ydynt yn cael eu defnyddio ddigon y gallid eu defnyddio i gefnogi gwydnwch cymdeithasol ac amgylcheddol. Mae'r astudiaeth hon yn adeiladu ar Arolwg Cymunedol Cymru Wledig LPIP Rural Wales (gweler tudalen 6), i archwilio sut mae mannau cymunedol gwledig yn cael eu defnyddio, sut maent yn cael eu rheoli, a sut y gallir gwneud y mwyaf o'u manteision i'r gymuned.

Mae ymchwil ar y we, cyfweiliadau ar-lein ac astudiaethau achos yn cael eu defnyddio i nodi enghreifftiau o arfer dda, y gallir tynnu gwersi ohonynt i ddatblygu argymhellion ar gyfer polisi. Mae sylw arbennig yn cael ei roi i fodolau perchnogaeth gymunedol o asedau allweddol; ymgorffori mannau cymunedol mewn prosiectau ynni cymunedol a phrosiectau amgylcheddol; a datblygu canolfannau cymunedol amlbwrsas sy'n darparu mynediad at wasanaethau ac adnoddau cyhoeddus.

Bwyd a llesiant cymunedol yng nghefn gwlad Cymru

Yr Athro Paul Milbourne a Dr Ellen Hjort

Mae llawer o'r ymchwil a'r data ar fwyd gwledig wedi canolbwyntio ar y system bwyd-amaeth brif ffrwd, tra bod astudiaethau o agweddau cymunedol a llesiant ar fwyd wedi cael eu cynnal i raddau helaeth mewn mannau trefol. O ganlyniad mae bwlbh tystiolaeth mewn perthynas ag elfennau cymunedol, lles a llesiant mewn perthynas â bwyd mewn ardaloedd gwledig. Nod y prosiect hwn yw cau'r bwlbh hwn drwy archwilio bwyd a llesiant cymunedol yng nghefn gwlad Cymru.

Mae'r prosiect yn cynnwys pedwar cam o waith. Yn y cyntaf, bydd llenyddiaeth academaidd a llwyd bresennol ar fwyd a llesiant cymunedol yn cael ei hadolygu, a data sydd ar gael ar annioegeidd bwyd, cymorth bwyd, ac iechyd

yng nghefn gwlad Cymru yn cael ei ddadansoddi. Bydd gwaith cam dau yn defnyddio dadansoddiadau GIS i gynhyrchu data a mapiau newydd ar hygyrchedd bwyd ar draws Cymru Wledig. Yng nghanm tri, cynhelir cyfweiliadau gyda sefydliadau a phrosiectau sy'n gweithio ar faterion bwyd cymunedol a llesiant yng nghefn gwlad Cymru, gan roi sylw arbennig i faterion diffyg maeth, tlodi, ac unigrwydd cymdeithasol. Yn olaf, bydd ymchwil fanwl yn cael ei chynnal ar fwyd a llesiant cymunedol mewn nifer fach o siroedd gwledig i archwilio eu bwydweddau lleol. Bydd hyn yn cynnwys gweithio gyda phartneriaethau bwyd lleol, awdurdodau lleol, byrddau iechyd, prosiectau bwyd cymunedol, a grwpiau cyngor a chymorth bwyd.

Deall a chefnogi llesiant diwylliannol yng nghefn gwlad Cymru – gweithgareddau diwylliannol ar lawr gwlad

Dr Eifiona Thomas Lane, Dr Elen Bonner a Sean Martin

Cymru yw'r unig wlad yn y byd i gydnabod llesiant diwylliannol fel rhan o'i diffiniad statudol o ddatblygu cynaliadwy. Er bod hyn yn rhoi Cymru mewn sefyllfa unigryw, mae pryderon wedi cael eu mynegi am gyflwr presennol diwylliant, sy'n enbyd yn ôl rhai. O fewn hinsawdd economaidd heriol, nid yw diwylliant bob amser yn cael ei flaenoriaethu, ac mae nodau llesiant diwylliannol yn aml yn cael llai o sylw strategol o fewn Cynlluniau Llesiant Lleol o'i gymharu â thargedau eraill. O ganlyniad, mae cyrff

cyhoeddus wedi cael eu beirniadu am fethu â dangos camau gweithredu clir mewn perthynas â'u hamcanion llesiant diwylliannol.

Mae'r ymchwil hon yn mynd i'r afael â'r materion hyn mewn cyd-destun gwledig lle, oherwydd newidiadau strwythurol, mae'r heriau i ddiwylliant hyd yn oed yn fwy cymhleth. Mae cymunedau gwledig yn ymfalchïo yng nghryfder a bywiogrwydd eu diwylliant sy'n cael ei adlewyrchu yn y cymdeithasau niferus, eisteddfodau, Clybiau Ffermwyr Ifanc, sioeau a

chyngherddau lleol. Fodd bynnag, ceir canfyddiad bod gweithgareddau diwylliannol gwledig ar lawr gwlad yn aml yn 'anweledig' ac yn cael eu tangynrychioli o fewn trafodaethau polisi. Nod y gwaith hwn yw tynnu sylw at y gweithgareddau diwylliannol sy'n bwysig i gymunedau gwledig ac archwilio sut y gellir eu cefnogi'n fwy effeithiol trwy Gynlluniau Llesiant Lleol. Ochr yn ochr ag adroddiad ysgrifenedig, bydd allbwn creadigol ar ffurf ffilm hefyd yn cael ei gynhyrchu gan unigolyn creadigol ifanc.

Cryfhau data ar gyfer llunio polisïau

Pa mor wydn yw cymunedau Cymru?

Dr Lucy Baker a Dr Ellen Hjort

Mae Cymru Wledig LPIP Rural Wales wedi bod yn casglu tystiolaeth ar wydnwch cymunedau lleol drwy arolwg a anfonwyd at Glercod Cyngorau Cymuned a Thref, mewn cydweithrediad ag Un Llais Cymru. Holwyd cyngorau am bynciau fel asedau cymunedol a pherchnogaeth gymunedol, gweithgareddau cymdeithasol a gwirfoddol, ynni cymunedol a gweithredoedd sero net, mynediad at fwyd ac adnoddau eraill, cynllunio at y dyfodol, a chynhwysiant ac ymgysylltu mewn perthynas â gwneud penderfyniadau cymunedol.

Mae'r 161 o ymatebion a ddaeth i law gan gynghorau ym mhob rhan o Gymru yn rhoi cipolwg ar yr hyn sy'n digwydd mewn cymunedau lleol a'r ffyrdd y mae Cyngorau Cymuned a Thref yn gweithio i gryfhau gwydnwch cymunedol yn wyneb ansicrwydd cymdeithasol, economaidd, ac amgylcheddol. Dyma rai o'r uchafbwyntiau.

Mae cymunedau'n dod yn berchen ar asedau lleol.

Mae perchnogaeth gymunedol wedi cael ei hyrwyddo fel ateb pan nad yw awdurdodau lleol yn gallu parhau i ddarparu gwasanaethau cyhoeddus neu gyfleusterau, neu pan mae gwasanaethau masnachol yn cau. Roedd ychydig dros hanner y cymunedau a ymatebodd wedi perchenogi neu ddechrau rheoli asedau allweddol yn ystod y 5 mlynedd diwethaf, yn fwyaf cyffredin:

Meinciau
neu seddi
30%

Gwelyau
blodau
22%

Meysydd
chwarae
a chaeau
hamdden
19%

Arosfannau
bysiau
15%

Toileddau
cyhoeddus
11%

Roedd rhai wedi ysgwyddo cyfrifoldeb am:

Siopau
4%

Swyddfeydd
post
2.5%

Caffis
3%

Tafarndai
1%

Llyfrgelloedd
1%

Mae'r mwyafrif o gynlluniau perchnogaeth gymunedol yn cynnwys Cyngorau Cymuned neu Dref, weithiau trwy gydberchnogaeth gyda phartneriaid, ond mae sefydliadau cymunedol eraill, ymddiriedolaethau, mentrau cymdeithasol, a busnesau sy'n eiddo i'r gymuned hefyd yn weithredol. Y prif rwystr i gynyddu perchnogaeth gymunedol yw cyllid.

Mae mynediad at fwyd a gynhyrchir yn lleol yn amrywiol.

Mae yna gyfleoedd i drigolion brynu neu gael bwyd a dyfir neu a gynhyrchir yn lleol mewn tua thri chwarter o'r cymunedau a arolygwyd, ond mae'r fformat yn amrywio. Mae gan ddwy ym mhob pump gerddi cymunedol lle mae bwyd yn cael ei dyfu, ac mae gan tua chwarter gynlluniau bocsys bwyd. Mae siopau fferm neu beiriannau gwerthu nwyddau fferm mewn 24% o gymunedau a chynnyrch lleol yn cael ei werthu ar ochr y ffordd mewn 20%, gyda llai o gymunedau yn adrodd marchnad ffermwyr (12%) neu brosiect amaethyddol a gefnogir gan y gymuned (11%).

Siopau fferm/
peiriannau gwerthu
nwyddau fferm
24%

Marchnad
ffermwyr
12%

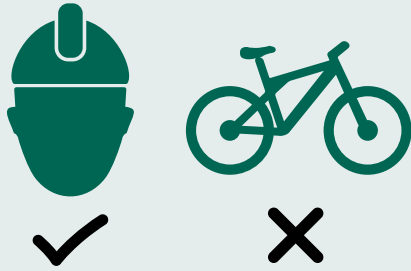

Gwerthu ar
ochr y ffordd
20%

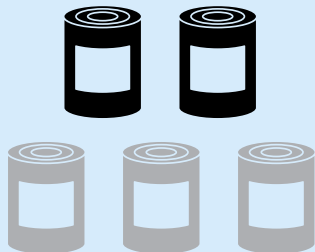
Prosiect amaethyddol
a gefnogir gan y
gymuned
11%

Mae'n bosibl dod o hyd i adeiladwr ym mron pob cymuned, ond nid oes modd cael beic wedi'i drwsio.

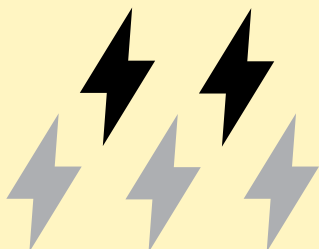
Gofynnodd yr arolwg am bresenoldeb busnesau yn y gymuned sy'n darparu ystod o wasanaethau sylfaenol ar gyfer bywyd bob dydd. Mae gwasanaethau adeiladu (gan gynnwys adeiladwyr, seiri, trydanwyr a phlymwyr) ar gael mewn 94% o'r cymunedau a ymatebodd, gyda gwasanaethau garddio mewn 90%, a gwasanaethau cynnal a chadw eiddo mewn 87%. Gellir atgyweirio cerbydau mewn 65% o gymunedau, ond dim ond mewn 18% ohonynt y gellir trwsio beic. Gellir dod o hyd i feithrinfeydd plant mewn 55% o gymunedau, a darparwyr gofal plant mewn nifer debyg. Mae yna fushesau sy'n darparu gwasanaethau TG mewn 54% o gymunedau, a gwasanaethau arlwyio ar gyfer digwyddiadau mewn 55%, yn ogystal â thrinwyr gwallt mewn 59%, a gwasanaethau tacsï mewn 42%, ond dim ond mewn un o bob deg o'r cymunedau y mae'n bosibl llogi cerbyd.

Mae banciau bwyd mewn dwy o bob pum cymuned.

Mae gan lawer o'r cymunedau a ymatebodd wasanaethau a gweithgareddau sy'n ceisio cefnogi'r rhai mewn angen. Yn ogystal â banciau bwyd (a ganfuwyd mewn 40%), mae gan 30% wasanaeth casglu/dosbarthu presgripsiynau, mae gan 22% wasanaeth dosbarthu siopa bwyd dan ofal gwirfoddolwyr, ac mae cynlluniau sy'n cynnig prydau bwyd am ddim neu am gost isel mewn 22% ohonynt. Mae caffis atgyweirio, neu fentrau uwchgylchu tebyg, yn bresennol mewn un rhan o bump o gymunedau, a chynlluniau benthyca (fel llyfrgelloedd teganau) mewn 15%. Yn ogystal, mae 16% o neuaddau cymunedol ar agor fel 'mannau cynnes'.

Mae tua dwy ran o dair o'r Cyngorau Cymuned a Thref a holwyd wedi gweithredu camau er budd yr amgylchedd.

Mae 15% arall yn ystyried cymryd un neu fwy o gamau. Mae'r camau gweithredu mwyaf cyffredin yn cynnwys prosiectau gwarchod neu adfer natur (43%), lleihau torri gwair (40%), a mesurau effeithlonrwydd ynni mewn eiddo (22%). Mae un o bob chwech wedi newid i gyflenwr ynni gwyrdd ac mae 8% wedi gosod pwyntiau gwefru ar gyfer cerbydau trydan. Mae un o bob chwech wedi datgan 'Argyfwng Hinsawdd'. Mae gan tua un o bob pump o'r cymunedau gynllun ynni cymunedol (rhai yn cynnwys y cyngor, eraill ddim), yn fwyaf cyffredin gyda phaneli solar neu dyrbinau gwynt.

Gwneud data'n hygyrch – Hwb Data Cymru Wledig

Yr Athro Scott Orford

Bydd Hwb Data Cymru Wledig yn gwella mynediad at ddata ar gyfer gwneuthurwyr polisi, ymarferwyr a defnyddwyr eraill, drwy weithredu fel porth i setiau data presennol ar gyfer Cymru Wledig ac i ddata newydd a gynhyrchir gan Cymru Wledig LPIP Rural Wales. Bydd yr Hwb, sy'n cael ei adeiladu ar gyfer Cymru Wledig LPIP Rural Wales gan Dîm Data WISERD, yn cynnwys dangosfyrddau a rhyngwynebau mapio a fydd yn caniatáu i ddefnyddwyr ddarganfod, llywio, archwilio, a rhyngweithio ag ystod eang o ddata sy'n berthnasol i bolisiâu economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol, a diwylliannol.

Mae fersiwn gynnar o ddangosfwrdd rhyngweithiol ar hygyrchedd yng nghefn gwlad Cymru yn seiliedig ar ddefnyddio gwahanol ddulliau trafnidiaeth eisoes wedi'i ddatblygu ac mae'n caniatáu i ddefnyddwyr archwilio'r cymysgedd o nwyddau a gwasanaethau sydd ar gael ar gyfer gwahanol gymunedau yng nghefn gwlad Cymru. Bydd gwaith yn y maes hwn hefyd yn cynnwys mapio asedau cymunedol lleol yn seiliedig ar waith a wnaed gyda Gyda'n Gilydd dros Newid yn Sir Benfro, a'r gwaith sy'n cael ei wneud yn Ynys Môn o amgylch prosiect adfywio pum tref y Cyngor Sir.

Arolygon sydd i ddod

Drwy gydol haf 2025, mae Cymru Wledig LPIP Rural Wales yn cynnal **Arolwg Troseddau Ffermio a Gwledig** mewn cydweithrediad â'r pedwar lluoedd heddlu yng Nghymru. Gan adeiladu ar arolygon blaenorol o droseddau gwledig a gynhaliwyd gan Dr Wyn Morris a Dr Gareth Norris ym Mhrifysgol Aberystwyth, nod yr arolwg yw cofnodi'r cynnydd a wnaed wrth fynd i'r afael â materion allweddol ar ganfyddiadau cymunedol o droseddau ffermio a gwledig. Bydd cyfranogwyr yn ateb cwestiynau ar ddwyn o ffermydd a difrod i ffermydd, troseddau mewn cymunedau gwledig, troseddau bywyd gwyllt ac amgylcheddol, ac effaith troseddau ar bobl a llesiant.

Bydd **Arolwg Busnes** Cymru Wledig LPIP Rural Wales yn cael ei gynnal yn hydref 2025 i ganfod sefyllfa busnesau bach a chanolig yng nghefn gwlad Cymru. Wedi'i gynnal ar y cyd ag Antur Cymru, a chyda'r holiadur wedi'i gynllunio ar y cyd â rhanddeiliaid gan gynnwys Llywodraeth Cymru, awdurdodau lleol, a chymdeithasau busnes, bydd yr arolwg yn diweddarau'r sylfaen dystiolaeth ar gyfer polisi o Arolwg Busnes Arsyllfa Wledig Cymru diwethaf yn 2013.

Labordai Arloesedd – datgloi llwybrau i newid

Rachel Tuckett, Dr Ruth Stevenson, Dr Siobhan Maderson, Amie Andrews, Dr Matt Reed, Dr Aimee Morse, Yr Athro James Lewis, Dr Huw Lewis, Dr Owain Lewis

Mae cyflawni newid yn anodd. Mae rhwystrau yn llesteirio'r gallu i gytuno ar bolisiau arloesol sy'n mynd i'r afael â'r heriau mawr sy'n wynebu Cymru Wledig, a gweithredu'r polisiau hynny. Mae Labordai Arloesedd Cymru Wledig LPIP Rural Wales yn gweithio i ddod o hyd i atebion newydd i oresgyn y rhwystrau hyn a datgloi newidiadau a fydd yn gwella cynaliadwyedd a llesiant y rhanbarth.

Mae Cymru Wledig LPIP Rural Wales yn cynnal pedwar Labordy Arloesedd cyfochrog, un sy'n canolbwyntio ar bob un o themâu'r LPIP. Mae'r heriau y mae pob Labordy'n mynd i'r afael â nhw wedi'u dewis gan arbenigwyr a rhanddeiliaid yn y Grwpiau Themateg priodol fel meysydd polisi sydd angen syniadau arloesol.

Mae pob Labordy Arloesedd yn dwyn ynghyd gyfranogwyr gwahoddedig o'r sector cyhoeddus, y sector preifat a'r trydydd sector. Trwy gyfres o weithdai yn ystod haf 2025 maent yn gweithio ar nodi amcanion dymunol, trafod rhwystrau i newid, ac archwilio atebion arloesol i oresgyn rhwystrau. Bydd un neu fwy o ymyriadau a awgrymir o bob Labordy yn cael eu dewis i'w profi mewn lleoliad go iawn gyda phartner dros gyfnod o 12 mis hyd at hydref 2026.

Mae'r Labordai Arloesedd yn cael eu hwyluso gan dîm sy'n tynnu ar brofiad ac arbenigedd o Labordy Arloesedd Prydain Di-garbon y Ganolfan Technoleg Amgen, y Ganolfan Arloesi Genedlaethol ar gyfer Mentrau Gwledig yn y Sefydliad Ymchwil Cefn Gwlad a Chymunedol ym Mhrifysgol Swydd Gaerloyw, ac yr hen Y Lab ym Mhrifysgol Caerdydd.

Heriau'r Labordy Arloesedd

Cymru lle mae garddwriaeth sero net sy'n gyfeillgar i natur yn cael ei chefnogi a'i gwobrwyo

Adeiladu cartrefi, hapusrwydd a chymuned yng nghefn gwlad Cymru: mynd i'r afael â'r diffyg llafur ar draws y diwydiant adeiladu

Cymru Wledig lle mae cyfleoedd i dyfu, coginio a bwyta gydag ystod amrywiol o bobl, mewn lleoliad fforddiadwy, cyfforddus a chynhwysol

Cymru Wledig lle mae chwaraeon yn cael eu defnyddio i gefnogi a chynyddu'r defnydd cymdeithasol o'r Gymraeg

Hwyluso ymchwil weithredu dan arweiniad y gymuned

Jessie Buchanan a Amy Nicholass

Mae partner strategol Cymru Wledig LPIP Cymru Wledig, Gyda'n Gilydd dros Newid (gweler proffil partner ar dudalen 14), yn cyd-ddylunio prosiectau ymchwil dan arweiniad y gymuned ledled Cymru, gan gydweithio â phrosiectau a sefydliadau lleol i fynd i'r afael â'r heriau a nodwyd fel blaenoriaethau gan y cymunedau hynny eu hunain.

Enghreifftiau o Brosiectau Ymchwil Weithredu dan Arweiniad y Gymuned:

Biosffer Dyfi – Sgrechian a Socian

Mae'r prosiect hwn yn cael ei arwain gan sefydliad y trydydd sector, Biosffer Dyfi, sy'n cynnal tîm cynllunio prosiect sy'n cynnwys prosiectau dan arweiniad y gymuned sy'n bodoli eisoes sef Lab Dŵr Dyffryn Dyfi a Phrosiect Gwenoliaid Duon Biosffer Dyfi. Gwahoddodd Biosffer Dyfi syniadau ymchwil, a daeth dau grŵp ymlaen gyda chynigion a gafodd eu cyfuno wedyn yn y prosiect 'Sgrechian a Socian' i edrych ar y berthynas rhwng ansawdd dŵr, nifer y pryfed, a phresenoldeb gwenoliaid duon. Penderfynodd y tîm cynllunio prosiect i wario rhywfaint o'r gyllideb a ddarparwyd gan Cymru Wledig LPIP Rural Wales ar logi Cydlynnydd Ymchwil rhan-amser a ddechreuodd ganol mis Ebrill a bydd yn cefnogi'r tîm i gyflwyno'r ymchwil tan ganol Awst 2025 pan mae'r ymchwil i fod i gael ei chwblhau.

Corwen – Anghenion Trafnidiaeth

Partneriaeth Gymunedol De Sir Ddinbych, sefydliad y trydydd sector, sy'n arwain y prosiect hwn ac yn rheoli'r prosiect yn fewnol. Yn dilyn eu hymgyngoriad eu hunain, maent wedi dewis archwilio'r thema ymchwil o 'angen trafndiaeth' mewn ardal lle nad oes darpariaeth trafndiaeth gymunedol ar hyn o bryd. Mae'r tîm wedi gweithio gyda'u mentor academaidd i ddylunio a threialu arolwg dwyieithog ar-lein a phapur trwy'r post sydd wedi'i ddosbarthu i'r boblogaeth wledig berthnasol. Maent hefyd wedi cyfweld â defnyddwyr presennol y gwasanaeth trafndiaeth gymunedol i archwilio ei effaith ar eu llesiant, lle mae eisoes ar gael. Dros yr haf, bydd y tîm yn dadansoddi eu hymatebion i'r arolwg gyda chefnogaeth eu mentor academaidd, yn derbyn hyfforddiant dadansoddi thematig ac yn cynnal cyfweiliadau dilynol.

Penrhyn Dewi – Cynefin

Enw'r prosiect ym Mhenrhyn Dewi yw 'Cynefin', a'r thema gyffredinol yw archwilio economi'r ardal. Mae tîm cynllunio ymchwil weithredol gydag unigolion ymroddedig sy'n gynrychiolwyr sefydliadau'r trydydd sector, cynghorau cymuned, y Cyngor Sir, a'r Gymdeithas Twristiaeth a Masnach. Penderfynodd y tîm ddefnyddio rhywfaint o'u cyllideb prosiect i gyflogi Cydlynnydd Ymchwil Gymunedol llawrydd rhan-amser o fis Mawrth tan fis Mehefin, sydd wedi recriwtio ymchwilwyr o'r gymuned i gynnal dadansoddiad o ddata eilaidd, yn dilyn cynllun a gynlluniwyd dan arweiniad eu mentor academaidd. Bydd y dadansoddiad data eilaidd yn llywio cam nesaf yr ymchwil.

“

Mae tîm Cymru Wledig LPIP Rural Wales wedi bod o gymorth mawr wrth ddarparu adnoddau ac ysbrydoli grwpiau gwirfoddol i ehangu eu gwaith ymchwil. Mewn partneriaeth â Biosffer Dyfi, Lab Dŵr Dyffryn Dyfi a Phrosiect Gwenoliaid Duon Biosffer Dyfi, mae Cymru Wledig LPIP Rural Wales wedi bod yno bob cam o'r gwaith o ddatblygu cynllun ymchwil effeithiol. Mae'r prosiect Sgrechian a Socian wedi partneru â mentoriaid academiaidd i freinio'r gwaith o gasglu llinell sylfaen werthfawr o ddata a fydd yn sbardun i ymchwil bellach

James Cass, Biosffer Dyfi

“

Mae Cymru Wledig LPIP Rural Wales wedi fy nghefnogi i wella fy sgiliau ymchwil a chanolbwyntio fy ymchwil i gyfeiriad mwy defnyddiol. Rwy'n gobeithio y bydd canlyniadau'r ymchwil hon yn cael eu defnyddio i helpu i lywio datblygiad Partneriaeth Gymunedol De Sir Ddinbych a pholisi Llywodraeth Cymru yn y dyfodol.

Sian Dixon ym Mhartneriaeth
Gymunedol De Sir Ddinbych

Sicrhau'r cysylltiadau

Cymru Wledig LPIP Rural Wales yn lansio yn y Senedd

Lansiwyd Cymru Wledig LPIP Rural Wales yn ffurfiol yn y Senedd ym mis Gorffennaf 2024, o flaen cynulleidfa o academyddion, ymchwilwyr, gwleidyddion, gwneuthurwyr polisi, ac arbenigwyr sector. Gan nodi gweledigaeth y prosiect, rhannodd y digwyddiad uchelgeisiau Cymru Wledig LPIP Rural Wales i greu newid cadarnhaol, cyfrannu'n weithredol at ddatblygu polisiau newydd, a dod ag atebion newydd i'r heriau sy'n wynebu cymunedau yng nghefn gwlad Cymru. Fel y nododd yr Athro Michael Woods gerbron y rhanddeiliaid: "Bydd ein gwaith yn canolbwyntio ar atebion. Dydyn ni DDIM yn gwneud ymchwil dim ond er mwyn gwneud ymchwil, ond er mwyn gwneud gwahaniaeth."

Aelodau Seneddol yn dysgu am bobl ifanc cefn gwlad

Ym mis Ionawr 2025, cymerodd yr Athro Michael Woods a Rhian Curtis (Swyddog Ymgysylltu) ran yn 'Wythnos Dystiolaeth' yn San Steffan, digwyddiad blynyddol a drefnir gan Sense about Science i gyflwyno'r ymchwil ddiweddaraf i wleidyddion. Cawsant gyfarfod â saith AS, yn ogystal ag aelodau o Dŷ'r Arglwyddi, ymchwilwyr seneddol, a newyddiadurwyr, gan rannu canlyniadau arolwg o bobl ifanc yng nghefn gwlad Cymru ac argymhellion ar gyfer mynd i'r afael ag allfudo

pobl ifanc. Buont hefyd yn briffio cyfranogwyr ar Cymru Wledig LPIP Rural Wales, gan arwain at sawl cyfarfod dilynol gydag ASau ac aelodau o Dŷ'r Arglwyddi

i drafod sut gall yr LPIP gefnogi eu gwaith a llywio polisi. Hwyluswyd y cyfle i gymryd rhan yn yr Wythnos Dystiolaeth gan Rwydwaith Arloesi Cymru (WIN).

O Auckland i Fethesda

Croesawodd cydweithwyr Cymru Wledig LPIP Rural Wales ym Mangor a Chaerdydd Dr Mark Harvey o Brifysgol Auckland Waipapa Taumata Rau ym mis Ebrill 2025. Mae Dr Harvey yn artist ac ymchwilydd, ac mae ei waith yn Seland Newydd yn canolbwyntio ar ddefnyddio ymarfer artistig i gysylltu â chymunedau a meithrin ymwybyddiaeth y cyhoedd ynghylch materion ecolegol, cyfiawnder cymdeithasol, a safbwyntiau mātauranga Māori cyffredinol cysylltiedig. Treuliodd amser gydag aelodau'r gymuned ym Methesda yn y gogledd yn dysgu am brosiectau datblygu cymunedol a hanes lleol, a'u troi'n berfformiad

artistig. Rhoddodd Mark sgwrs gyhoeddus hefyd, a chynhaliodd weithdy ar sgiliau creadigol yng nghanolfan gelfyddydau Pontio, un o bartneriaid Cymru Wledig LPIP Rural Wales.

Uwchlaw: Dr Harvey ynghyd â myfyrwyr o brosiect BLAS Pontio, a fwynhaodd weithdy yn dysgu sut i ddefnyddio sgiliau creadigol i rannu diarhebion Cymraeg.

Dathlu llwyddiant o'n cyllid hadau corn

Ymunodd Rhian Curtis a Dr Siobhan Maderson (Rheolwr Arloesi) â digwyddiad yn y Senedd ym mis Mawrth 2025 i ddathlu llwyddiant prosiectau a ariennir gan Rwydwaith Arloesi Cymru (WIN). Darparodd WIN y cyllid cychwynnol a alluogodd ymchwilyddwyr a phartneriaid nad ydynt yn brifysgolion i gyd-ddylunio'r cynnig, a

llwyddodd i ennill £5m o gyllid gan UKRI. Roedd y digwyddiad yn gyfle gwych i arddangos gwaith Cymru Wledig LPIP Rural Wales i randdeiliaid gan gynnwys Aelodau'r Senedd, arweinwyr ym maes busnes ac arloesi, ysgogwyr cymunedol, cynrychiolwyr llywodraethau lleol a rhanbarthol, a sefydliadau'r sector cyhoeddus.

Rhannu mewnwelediadau ar fynd i'r afael ag anghydraddoldebau gwledig

Cynullodd Cymru Wledig LPIP Rural Wales banel ar 'Sut beth yw llwyddiant mewn prosiectau i fynd i'r afael ag anghydraddoldebau gwledig' ar gyfer cynhadledd Cyllid Cyhoeddus Cymru ym mis Tachwedd 2024, gyda CIPFA (Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth). Trafododd y panel y gwahanol safbwyntiau ar

'llwyddiant' mewn prosiectau datblygu gwledig gyda chynulleidfau o swyddogion cyllid llywodraeth leol. Trafododd yr Athro Michael Woods ymchwil LPIP ar ganfyddiadau o dwf yn yr economi wledig, tra rhannodd Jessie Buchanan ganfyddiadau o waith Gyda'n Gilydd dros Newid ar sut mae cymunedau'n gwerthuso llwyddiant mewn prosiectau.

Sylw yn y cyfryngau

Cyfeiriodd Catherine Fookes (Aelod Seneddol Sir Fynwy) at ymchwil gan yr Athro Michael Woods ar dai gwledig a mudo ieuenctid ar sioe newyddion gwleidyddiaeth ITV Cymru *Sharp End* ym mis Ionawr 2025. Soniwyd am yr un ymchwil yn Nhŷ'r Cyffredin gan Ann Davies (Aelod Seneddol Caerfyrddin) ac fe'i rhannwyd gan David Chadwick (Aelod Seneddol Aberhonddu, Maesyfed a Chwm Tawe) ar ei dudalen Facebook.

Ymddangosodd Dr Lucy Baker a Dr Ellen Hjort yn y Cambrian News lle tynnwyd sylw at eu harolwg yn archwilio gwydnwch cymunedau Cymreig ym mis Ionawr 2025.

Sbotolau ar bartneriaid: Gyda'n Gilydd dros Newid

Mae Cymru Wledig LPIP Rural Wales yn bartneriaeth rhwng prifysgolion, mentrau cymdeithasol, grwpiau preswylwyr ac ymgyrchwyr lleol, busnesau, a phartneriaid polisi sy'n archwilio sut y gall ymchwil ac arloesi helpu i ddod o hyd i atebion i'r heriau sy'n wynebu Cymru Wledig.

Un partner o'r fath yw'r sefydliad 'Gyda'n Gilydd dros Newid'. Mae'r Cyfarwyddwr Jessie Buchanan yn rhannu ethos y sefydliad, a sut mae'n mynd ati i ymgysylltu â'r gymuned:

Mae Gyda'n Gilydd dros Newid yn fusnes cymdeithasol sy'n cysylltu gweithredu dan arweiniad y gymuned, ymchwil a pholisi i sicrhau bod lleisiau cymunedol yn cael eu clywed gan y rhai sy'n gwneud penderfyniadau, a bod sefydliadau ar lawr gwlad yn derbyn y gefnogaeth sydd ei hangen arnynt i ffynnu. Yng Nghymru, mae gweithredu a arweinir gan y gymuned yn tyfu, gan adeiladu ar hanes cyfoethog o gydweithio ac ymgysylltu lleol. Mae Gyda'n Gilydd dros Newid yn credu pan fydd cymunedau'n arwain, mae modd lleihau anghydraddoldebau, cryfhau cyfiawnder cymdeithasol, a gall pobl fyw'n dda.

Mae Cymru Wledig LPIP Rural Wales yn cyflwyno cyfle cyffrous i gydweithio ar raglen genedlaethol arloesol sy'n cyd-fynd â'n gwerthoedd sef ymchwil, polisi, ac ymarfer, gan weithio gyda'n gilydd i greu newid parhaol i gymunedau gwledig yng Nghymru.

Ein ffocws yw meithrin gallu a hyder cymunedau gwledig i lunio eu dyfodol eu hunain trwy ymchwil. Mae dulliau ymchwil weithredol dan arweiniad y gymuned yn datblygu prosiectau sydd â'u gwreiddiau'n lleol sy'n mynd i'r afael â heriau a nodwyd yn lleol. Rydym wedi gweld pa mor angerddol yw pobl am eu cymuned a'r wybodaeth sy'n bodoli i fynd i'r afael â rhai o'r heriau mwyaf dybryd, fel trafnidiaeth wledig neu effaith nifer uchel o ymwelwyr mewn rhanbarthau poblogaidd gyda thwristiaid. Mae'r gwaith yn esblygu'n gyson, ac rydym yn cael ein hysbrydoli'n barhaus gan greadigrwydd a blaengaredd pobl a chymunedau sy'n benderfynol o wneud dyfodol gwell iddyn nhw eu hunain a chenedlaethau'r dyfodol.

Partneriaid Cymru Wledig LPIP Rural Wales:

- Prifysgol Aberystwyth
- Prifysgol Bangor
- Prifysgol Caerdydd
- CCRI, Prifysgol Swydd Gaerloyw
- Antur Cymru
- Canolfan y Dechnoleg Amgen
- DEG: Datblygu Egni Gwledig
- Represent Us Rural
- Iechyd a Gofal Gwledig Cymru
- Sgema Cyf
- Gyda'n Gilydd dros Newid

“

Sylwadau terfynol gan Yr Athro Terry Marsden (Cadeirydd y Bwrdd Cynghorol Allanol).

Mae angen polisi datblygu cymunedau gwledig ar Gymru sy'n cydweithredol, nodedig a rhagweithiol, sy'n annog ac yn cefnogi gweithredoedd a phartneriaethau cymunedol lleol amrywiol ac yn seiliedig ar le i gyflawni nodau datblygu cynaliadwy. Mae Cymru Wledig LPIP Rural Wales yn bartneriaeth ymchwil ac arloesi allweddol sydd bellach wedi cwblhau ei flwyddyn gyntaf o weithgareddau sylfaenol ar draws nifer o brosiectau lleol ledled Cymru, ac mewn partneriaeth â rhanddeiliaid amrywiol lleol. Mae'n bartneriaeth sydd wir yn ateb problemau ac yn canolbwyntio ar ddatrysiadau mewn

ffordd adnewyddol. Yn ei flwyddyn gyntaf mae Cymru Wledig LPIP Rural Wales wedi gosod sylfaenau cryf trwy nifer o brosiectau ymchwil arloesol sy'n seiliedig ar le. Wrth rhannu arferion gorau arloesol, darganfod ffyrdd o wella a rhoi pŵer i gymunedau lleol, ac adeiladu cymunedau cadarn cam wrth gam, mae'r dull ymchwil cymwys yma yn dangos allbynnau llwyddianus a tharged problemau. Mae Cymru Wledig LPIP Rural Wales eisioes wedi dechrae, a mi fydd yn parhau i ddatblygu cysylltiadau a dieithriadau cryf gyda gwneuthurwyr polisi ar lefydd lleol, Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU wrth drosglwyddo gwybodaeth angenrheidiol er mwyn codi cyfle cyfansawdd Cymru Wledig ar gyfer ei phobl, ei wasanaethau a'i busnesau.

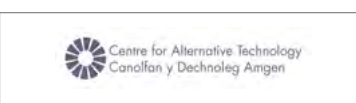
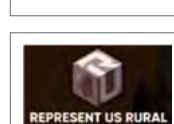
Funded by

Hosted by

Core Partners

Y rhwydwaith LPIP: rhannu arferion gorau

Mae Cymru Wledig LPIP Rural Wales yn un o bedair Partneriaeth Polisi ac Arloesi Lleol (LPIP) a ariennir gan UKRI, corff cyllido ymchwil Llywodraeth y DU, mewn buddsoddiad mawr i gryfhau cyfnewid gwybodaeth ar gyfer polisi seiliedig ar le. Mae'r rhaglen hefyd yn cynnwys EPIC Futures yng Ngogledd Iwerddon, FORTH2O yn yr Alban, a'r Yorkshire Policy Innovation Partnership (YPIP) yn Swydd Efrog a Humberside. Mae'r Partneriaethau'n gweithio'n agos gyda'i gilydd i rannu gwersi a phrofiad a syntheseiddio canfyddiadau, gyda chefnogaeth yr Hwb LPIP ym Mhrifysgol Birmingham.

Ym mis Mawrth 2025, croesawodd Cymru Wledig LPIP Rural Wales gydweithwyr o'r Partneriaethau eraill a'r

Hwb i Gaerdydd ar gyfer eu cyfarfod chwarterol. Roedd yr agenda yn canolbwyntio ar weithio gyda chymunedau, gan gynnwys dosbarth meistr dan arweiniad Gyda'n Gilydd dros Newid ar 'Sut ydyn ni'n gweithio gyda chymunedau i gyflawni newid?', sesiwn rhannu a symud i ddysgu am sut mae'r Partneriaethau a phrosiectau cysylltiedig yn ymgysylltu â chymunedau, a thrafodaethau bord gron ar faterion ymarferol. Roedd y digwyddiad yn gyfle gwych i ddatblygu sgiliau newydd, nodi arferion cydweithredol newydd, a sicrhau y bydd cyd-ddylunio prosiectau ochr yn ochr â'n partneriaid cymunedol yn esgor ar fanteision cynhwysol a chynaliadwy.

CYMRU WLEDIG
LPIP
RURAL WALES

